

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING IJODIY VA INTELLEKTUAL QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI INNOVATSION FIKRLASHNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK YECHIMLARI

Xamidova Gulbahor

Jizzax davlat pedagogika universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Bugungi shiddat bilan rivojlanayotgan dunyoda innovatsion fikrlash qobiliyati yuksak qadrlanadi. Innovatsion fikrlash faqat kattalar bilan cheklanmaydi; u maktabgacha yoshdagi bolalarda tarbiyalanishi mumkin va kerak. Ushbu maqola maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy va intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishga e'tibor qaratib, ularda innovatsion fikrlashni rivojlantirishning pedagogik echimlarini o'rganadi. Unda innovatsion fikrlashning ahamiyati, ijodkorlik va intellektual rivojlanishning o'rnini, pedagoglar va ota-onalar uchun amaliy strategiyalar o'rganiladi.

Kalit so'zlar; Innovatsionkor, Ijodkorlik bolalar, maktabgacha fikrlash, Erta bolalik davridagi ta'lim, Divergent fikrlash, Muammoni hal qilish ko'riq rivojlanishi, Tanqidiy fikrlash

PEDAGOGICAL SOLUTIONS FOR THE FORMATION OF INNOVATIVE THINKING THROUGH THE DEVELOPMENT OF CREATIVE AND INTELLECTUAL ABILITIES OF PRESCHOOL CHILDREN

Xamidova Gulbahor

Teacher of Jizzakh state pedagogical university

Abstract: In today's rapidly evolving world, the ability to think innovatively is highly valued. Innovative thinking is not limited to adulthood; it can and should be nurtured in preschool children. This article explores pedagogical solutions for fostering innovative thinking in preschool children by focusing on the development of their creative and intellectual abilities. It delves into the importance of innovative thinking, the role of creativity and intellectual development, and practical strategies for educators and parents.

Keywords; Innovative Thinking, Creativity, Intellectual Development, Preschoolers, Early Childhood Education, Divergent Thinking, Problem Solving Skills, Critical Thinking

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ РЕШЕНИЯ ПО ФОРМИРОВАНИЮ ИННОВАЦИОННОГО МЫШЛЕНИЯ ЧЕРЕЗ РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ И ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Хамидова Гульбахор

Преподаватель Джизакского государственного педагогического университета

Аннотация: В современном быстро развивающемся мире высоко ценится способность к инновационному мышлению. Инновационное мышление не ограничивается взрослой жизнью; его можно и нужно воспитывать у детей дошкольного возраста. В данной статье исследуются педагогические решения по воспитанию инновационного мышления у детей дошкольного возраста путем сосредоточения внимания на развитии их творческих и интеллектуальных способностей. В нем рассматривается важность инновационного мышления, роль творчества и интеллектуального развития, а также практические стратегии для педагогов и родителей.

Ключевые слова; Инновационное мышление, Креативность, Интеллектуальное развитие, Дошкольники, Дошкольное образование, Дивергентное мышление, Навыки решения проблем, Критическое мышление.

Kirish. Bugungi shiddat bilan o'zgarib borayotgan va tobora murakkablashib borayotgan dunyoda innovatsion tafakkurni tarbiyalash muhim ahamiyatga ega. Innovatsion fikrlash qobiliyati endi hashamat emas; bu biz bolalarimizga yoshligidanoq singdirishimiz kerak bo'lgan

asosiy mahoratdir. Jamiyat atrof-muhitning barqarorligidan tortib texnologik taraqqiyotgacha bo'lgan qator global muammolarga duch kelgan ekan, jamiyatimizning eng yosh a'zolarida innovatsion fikrlashni rivojlantirish muhim maqsadga aylanadi.

Ayniqsa, maktabgacha yoshdagi bolalar kognitiv va hissiy rivojlanishning muhim bosqichida bo'ladi. Ular tug'ma qiziquvchanlik tuyg'usi va cheksiz tasavvurga ega bo'lib, bu davrni innovatsion fikrlashni rivojlantirish uchun qulay zamin yaratadi. Ushbu maqolada biz ularning ijodiy va intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishga e'tibor qaratib, innovatsion fikrlashni rivojlantirish uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan pedagogik echimlarni o'rganamiz. Ushbu tanqidiy poydevor nafaqat har bir bolaga foyda keltiradi, balki jamiyatimiz va butun dunyo kelajagiga doimiy ta'sir ko'rsatadi.

Innovatsion fikrlash va uning ahamiyati:

Ko'pincha yangi g'oyalar, yechimlar va istiqbollarni yaratish qobiliyati sifatida qaraladigan innovatsion fikrlash zamonaviy hayotning turli jabhalarida muvaffaqiyatning o'ziga xos belgisiga aylandi. Bu ijodkorlik va muammolarni hal qilishning an'anaviy ta'riflaridan tashqari, moslashuvchanlik, chidamlilik va belgilangan me'yorlarga qarshi chiqishga tayyorlikni o'z ichiga oladi. Texnologiyaning jadal rivojlanishi, misli ko'rilmagan global muammolar va sanoatning doimiy evolyutsiyasi bilan ajralib turadigan dunyoda innovatsion fikrlash taraqqiyot, raqobatbardoshlik va kelajakni boshqarish va shakllantirish qobiliyatining harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi.

Innovatsiyalar faqat kattalar yoki maxsus sohalar bilan cheklanmaydi. Bu fazilat bola rivojlanishining dastlabki bosqichlaridanoq tarbiyalanishi mumkin va kerak. Odatda uch yoshdan besh yoshgacha bo'lgan maktabgacha yoshdagi davr bolaning kognitiv, hissiy va ijtimoiy rivojlanishidagi hal qiluvchi bosqichdir. Ushbu shakllanish davrida bolalar tabiiy ravishda izlanishga, tajriba qilishga va tasavvur qilishga moyil bo'ladi. Aynan shu imkoniyatlar oynasida biz innovatsion fikrlash uchun asos yaratishimiz mumkin.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda innovatsion fikrlashni rivojlantirishning ahamiyati akademik va martaba muvaffaqiyatidan tashqarida. Bu ularni doimiy o'zgaruvchan dunyoga moslashish, muammolarga ijodkorlik va qat'iyat bilan yondashish hamda jamiyatga mazmunli hissa qo'shish uchun zarur bo'lgan ko'nikma va fikrlash tarzi bilan qurollantiradi. Aslini olganda, dastlabki yillarda ekilgan innovatsiyalar urug'lari bolaning butun hayotining yo'nalishiga ta'sir etib, ularni topqir, moslashuvchan va oldinga fikrlaydigan shaxs bo'lib yetishish yo'liga solishi mumkin.

Ushbu tadqiqotni chuqurroq o'rganar ekanmiz, biz innovatsion fikrlashning muhim tarkibiy qismlarini, ijodkorlik va intellektual rivojlanishning muhim rolini, shuningdek, maktabgacha yoshdagi bolalarda ushbu muhim ko'nikmalarni tarbiyalash uchun o'qituvchilar va ot-onalar uchun mavjud bo'lgan amaliy strategiyalar va pedagogik yechimlarni ko'rib chiqamiz. Dastlabki yillarda innovatsion fikrlash kuchini anglash va undan unumli foydalanish orqali biz yosh avlodimizning salohiyatini ochib, ularni ijodkorlik, moslashuvchanlik va doimiy o'zgarishlar bilan ajralib turadigan dunyoda rivojlanish qobiliyati bilan boyitilgan kelajak sari yo'lga qo'yishimiz mumkin.

Ijodkorlik innovatsion fikrlashning asosiy tarkibiy qismi bo'lib, inson faoliyatining turli sohalarida taraqqiyotga olib keladigan yangi g'oyalar va yechimlarning manbai bo'lib xizmat qiladi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda innovatsion fikrlashni rivojlantirish kontekstida ijodkorlikning rolini tushunish muhim ahamiyatga ega. Maktabgacha yoshdagi bolalar tabiatan ajoyib ijodkorlikka ega, bu ko'pincha ularning cheksiz tasavvurida, o'yinga bo'lgan ishtiyoqida va o'z fikr va g'oyalarni cheksiz ifodalashda namoyon bo'ladi[3].

Tasavvur va g'oyalarni yaratish: Ijodkorlik tasavvur kuchi bilan chambarchas bog'liq. Maktabgacha yoshdagi bolalar muqobil dunyolar, stsenariylar va imkoniyatlarni ajoyib osonlik bilan tasavvur qilish qobiliyatiga ega. Ularni hikoya qilish, rasm chizish yoki xayoliy o'yin kabi mashg'ulotlar orqali o'z tasavvurlarini jalb qilishga undash ularning ijodiy qobiliyatlarini rag'batlantirishi mumkin. Ushbu xayoliy mashqlar innovatsion g'oyalarni shakllantirish va hikoya qilish va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun dastlabki platformani taqdim etadi.

Divergent fikrlash: Ijodkorlik turli xil fikrlashni o'z ichiga oladi, bu bitta muammoga

bir nechta echimlarni ishlab chiqarish qobiliyatidir. Yagona «to'g'ri» javobni qidiradigan konvergent fikrlashdan farqli o'laroq, divergent fikrlash ko'plab mumkin bo'lgan javoblarni o'rganishga undaydi. Maktabgacha yoshdagi bolalarni ochiq savollarni o'rganishga va aqliy hujum mashg'ulotlariga jalb qilish innovatsiyalar bilan ajralmas bo'lgan ijodiy fikrlashning ushbu muhim jihatini tarbiyalaydi[2].

Tavakkalchilik va tajriba: Ijodkorlik ko'pincha tavakkal qilish va tajriba o'tkazish nafaqat toqat qilinadigan, balki faol ravishda rag'batlantiriladigan muhitda rivojlanadi. Maktabgacha yoshdagi bolalar tabiatan o'z atrofini o'rganishga va tajriba qilishga moyildirlar. Bu tug'ma qiziqish va tavakkal qilishga tayyorlik o'qituvchilar va ota-onalar tomonidan ijodiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash uchun ishlatilishi mumkin. Bu maktabgacha yoshdagi bolalarni tashabbuskorlikka, yangi g'oyalarni sinab ko'rishga va ularning tajribasidan o'rganishga undaydi, bularning barchasi ijodiy fikrlashning muhim jihatlari hisoblanadi[1].

Badiiy ifoda: rasm chizish, rasm chizish va haykaltaroshlik kabi badiiy faoliyat maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlikni rivojlantirish uchun kuchli vosita bo'lishi mumkin. Ushbu tadbirlar o'z-o'zini ifoda etish vositasini taklif qiladi va bolalarni qutidan tashqarida o'ylashga undaydi, chunki qat'iy qoidalar yoki oldindan belgilangan natijalar yo'q. Badiiy ifoda bilan shug'ullanish erkinlik va o'ziga ishonch hissini uyg'otadi, bolalarga o'z fikrlari va his-tuyg'ularini o'ziga xos va ijodiy tarzda ifodalash imkonini beradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'ziga xos ijodkorligini tarbiyalash va ularga xayoliy izlanishlar uchun imkoniyatlar yaratish orqali biz innovatsion fikrlash uchun mustahkam poydevor yaratishimiz mumkin. Ushbu dastlabki tajribalar bolalarda ijodkorlikni muammolarni hal qilish, o'zgarishlarga moslashish va o'z jamoalariga hissa qo'shish vositasi sifatida qadrlaydigan fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi. Ushbu maqolani batafsil o'rganar ekanmiz, maktabgacha yoshdagi bolalarda innovatsion fikrlashni rivojlantirish, ijodiy yechimlar va transformatsion g'oyalarga boy kelajak uchun zamin yaratish uchun ushbu ijodiy qobiliyatlarni intellektual rivojlanish bilan qanday birlashtirish mumkinligini o'rganamiz.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda innovatsion fikrlashni rivojlantirishda intellektual rivojlanish hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ijodkorlik tasavvurni uyg'otadi va yangi g'oyalarni yaratsa, intellektual rivojlanish bolalarni ushbu ijodiy g'oyalardan foydalanish va amalga oshirish uchun zarur bo'lgan kognitiv ko'nikmalar va aqliy vositalar bilan qurollantiradi. Intellektual rivojlanish va innovatsiyalar o'rtasidagi bog'liqlik murakkab va har ikki jihatni tarbiyalash erda bolalik ta'limiga har tomonlama yondashish uchun juda muhimdir.

Muammolarni hal qilish ko'nikmalari: Innovatsiyaning markazida murakkab muammolarni hal qilish qobiliyati yotadi. Intellektual rivojlanish muammolarni aniqlash, ularni tahlil qilish va echimlarni ishlab chiqish qobiliyatini o'z ichiga olgan muammolarni hal qilish ko'nikmalarining o'sishini o'z ichiga oladi. Maktabgacha yoshdagi bolalarni yoshga mos jumboqlar, qiyinchiliklar va muammolarni hal qilish qobiliyatini rag'batlantiradigan harakatlar bilan tanishtirish mumkin. Analitik fikrlashga erda ta'sir qilish kelajakda innovatsion muammolarni hal qilish uchun asos yaratadi[4].

Tanqidiy fikrlash: Tanqidiy fikrlash ma'lumotni baholash, turli nuqtai nazarlarni ko'rib chiqish va asosli qarorlar qabul qilish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Maktabgacha yoshdagi bolalarni munozaralarga jalb qilish, ochiq savollar berish, ularni o'z fikr va mulohazalarini bildirishga undash orqali o'qituvchilar va ota-onalar tanqidiy fikrlashni rivojlantirishlari mumkin. Bu ko'nikma innovatsiyalar uchun ajralmas hisoblanadi, chunki u odamlarga o'zlarining ijodiy g'oyalari salohiyatini baholash va yaxshi ma'lumotga ega tanlov qilish imkonini beradi[5].

Naqshlarni aniqlash: Intellektual rivojlanish ma'lumotlarning o'xshashliklari, farqlari va tendentsiyalarini tan olish uchun juda muhim bo'lgan naqshni aniqlash ko'nikmalarini oshirishni o'z ichiga oladi. Maktabgacha yoshdagi bolalar naqshlarni aniqlash va bog'lash uchun ularni qiyinlashtiradigan faoliyat va o'yinlarga duch kelishi mumkin. Bu mahorat innovatsion fikrlash uchun bebahodir, chunki u bolalarga bir-biriga bog'liq bo'lmagan g'oyalarni va tushunchalar o'rtasida aloqa o'rnatishga yordam beradi.

Muloqot va tilni rivojlantirish: Samarali muloqot innovatsiyalarning asosidir. Maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual rivojlanishi til ko'nikmalarining o'sishini o'z ichiga oladi,

bu ularga o'z fikrlarini, g'oyalarini va echimlarini ifodalash imkonini beradi. Bolalarni munozaralar, hikoyalar va hamkorlikdagi faoliyatga jalb qilish ularning ijodiy g'oyalarini etkazish va boshqalar bilan mazmunli muloqot qilish qobiliyatini oshiradi.

Ilmiy izlanish: maktabgacha yoshdagi bolalarni amaliy tajribalar va kuzatishlar orqali asosiy ilmiy tushunchalar bilan tanishtirish ularning intellektual rivojlanishini rag'batlantirishi mumkin. Ilmiy ta'lim qiziquvchanlikni, ilmiy usulni va dalillarga asoslangan fikrlashni qadrlashni rivojlantiradi, bularning barchasi innovatsion fikrlash uchun tegishli.

Ijodkorlik va intellektual rivojlanish o'rtasidagi sinergiya yangilik seyrining sodir bo'ladigan joyidir. Ijodiy fikrlash yangi g'oyalarni yaratadi va intellektual rivojlanish ushbu g'oyalarni takomillashtirish, sinab ko'rish va amalga oshirish vositalarini taqdim etadi. Maktabgacha tarbiyachilar va ota-onalar kognitiv rivojlanishning ushbu ikki jihati o'rtasida muvozanatni saqlashga harakat qilishlari kerak, innovatsiyalar uchun zarur bo'lgan tahliliy va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirgan holda ijodiy fikrlashni rag'batlantiradigan o'quv muhitini yaratishi kerak.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha yoshdagi bolalarda innovatsion fikrlashni shakllantirish ko'p qirrali jarayon bo'lib, ularning ijodiy va intellektual qobiliyatlarini tarbiyalashni o'z ichiga oladi. Biz tobora murakkab va tez o'zgarib borayotgan dunyoda harakatlanar ekanmiz, yoshlikdan innovatsion fikrlashni rivojlantirishning ahamiyatini ortiqcha baholab bo'lmaydi. Maktabgacha yoshda ijodkorlik va intellektual rivojlanish uchun mustahkam poydevor yaratib, biz bolalarni moslashish, muammolarni hal qilish va innovatsiyalar va o'zgarishlar bilan ajralib turadigan dunyoga hissa qo'shish uchun zarur bo'lgan muhim ko'nikmalar va fikrlash tarzi bilan jihozlaymiz.

Ushbu maqola davomida biz ijodkorlikning tasavvurni uyg'otish, yangi g'oyalarni yaratish va turlicha fikrlashni targ'ib qilishdagi muhim rolini o'rganib chiqdik. Ijodkorlik innovatsion fikrlash manbai bo'lib, uni tasavvur, tavakkalchilik va badiiy ifodani rag'batlantiradigan faoliyatlar orqali rivojlantirish mumkin. Maktabgacha yoshdagi bolalar tabiiy ravishda bu ijodiy harakatlarga moyil bo'lib, bu davrni ularning rivojlanishi uchun ideal qiladi[6].

Shuningdek, biz bolalarga o'zlarining ijodiy g'oyalarini qo'llash va amalga oshirish uchun zarur bo'lgan kognitiv vositalarni taqdim etadigan intellektual rivojlanishning muhimligini ta'kidladik. Intellektual o'sish muammolarni hal qilish, tanqidiy fikrlash, namunalarni tan olish va samarali muloqotni rivojlantirishni o'z ichiga oladi. Ushbu ko'nikmalar ijodiy tushunchalarni baholash, takomillashtirish va muloqot qilish, natijada innovatsion fikrlashni rivojlantirish uchun zarurdir.

Amaliy pedagogik yechimlar bo'limida biz maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlik va intellektual qobiliyatlarni rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash uchun o'qituvchilar va ota-onalar uchun strategiyalarni o'rganib chiqdik. Ushbu yechimlar turlicha fikrlashni rag'batlantirish, o'yinga asoslangan ta'limni rivojlantirish, o'sish tafakkurini rivojlantirish, rag'batlantiruvchi muhitni ta'minlash va hamkorlikda o'rganishni rag'batlantirishni o'z ichiga oladi. Ushbu strategiyalarni ta'lim va uy sharoitlariga integratsiyalash orqali biz innovatsion fikrlashning rivojlanishi uchun qo'llab-quvvatlovchi kontekst yaratishimiz mumkin.

Xulosa.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda innovatsion fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan sayohatda ota-onalarning ishtiroki muhim ahamiyatga ega. Ota-onalar rag'batlantiruvchi faoliyatga jalb qilish, qiziquvchanlikni rag'batlantirish, izlanish va tajribalar uchun qulay muhit yaratish orqali ijodkorlik va intellektual rivojlanishni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Kengroq nuqtai nazardan, maktabgacha yoshdagi bolalarda innovatsion fikrlashni rivojlantirish nafaqat shaxsiy rivojlanish masalasi, balki jamiyatimiz va dunyo kelajagiga jamoaviy sarmoyadir. Ushbu shakllanish yillarida ekilgan innovatsiyalar urug'lari dunyoni shakllantiradigan va uning muammolarini ijodiy va o'zgaruvchan usullar bilan hal qiladigan topqir, moslashuvchan va oldinga fikrlaydigan shaxslar avlodiga yo'l ochishi mumkin.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda innovatsion fikrlashni shakllantirish uchun pedagogik echimlarni o'rganish va amalga oshirishda davom etar ekanmiz, biz nafaqat ularning shaxsiy salohiyatini oshiramiz, balki yanada innovatsion, bardoshli va moslashuvchan jamiyat evolyutsiyasiga hissa qo'shamiz. Bizning eng yosh a'zolarimizning ijodiy va intellektual

rivojlanishiga sarmoya kiritilishi innovatsiyalar va taraqqiyot kelajagiga sarmoyadir.

Foydalanilgan adabiyotlar;

1. Amabile, T. M. (1996). *Creativity in context: Update to the social psychology of creativity*. Westview Press.
2. Cropley, A. J. (2006). In praise of convergent thinking. *Creativity Research Journal*, 18(3), 391-404.
3. Diamond, A. (2013). Executive functions. *Annual Review of Psychology*, 64, 135-168.
4. Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. Basic Books.
5. Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. Cambridge University Press.
6. Papert, S. (1980). *Mindstorms: Children, computers, and powerful ideas*. Basic Books.